

כי תבוא

י"ח באלול תש"ע – 28 לאוגוסט 2010

דבר תורה מאת פליס רוזנברג

שלום רב, אבקש להקדיש את דבר תורה זה לאבי יזידור ישראל רוזנברג-חווט, ולסבי יהודה לייביש חווט-שטרנליכט שיהיה זכרם ברוך.

כשקוראים את הסיפור על הרבי עושה נסים מאת ברטה פפנהיים שהיא כתבה אותו בשנת 1916, מתרגשים מהיופי של הסיפור, מהיכולת הבעה של הסופרת, אבל לא מיד מבינים שהסיפור מדבר אלינו ומלמד אותנו הרבה מאוד.

כשהתעניינתי בטקסט של פרשת השבוע כי תבוא, וראיתי את החוקים האחרונים שמשה רבינו השאיר לנו והסתכלתי על כל מה שקורה, אם לא נתנהג לפי החוקים, אם עם ישראל לא עושה מה שמצווה עליו, מה יקרה, לא רציתי לדבר על כל השחור הזה. אז פניתי להפטרה כי תבוא ומהר מאוד הבנתי שעוד יותר קשה להתעסק עם כל ההבטחות היפות שלה ולא ידעתי מה לעשות. גלשתי באינטרנט והגעתי לסיפור של הרבי עושה נסים מאת ברטה פפנהיים ומיד ידעתי שזה יהיה יסוד דבר תורתי. כשתרגמתי את הסיפור שנכתב בשפה הגרמנית היפה והעשירה ביותר גם קצת מיושנת לא יכולתי להפסיק להתעסק איתו ועד עכשיו אלף מחשבות קשורות לסיפור ומאות סמיכות מחשבות צצו לי. מאז התחלתי בקריאה ובכתיבה ביום ובלילה בקשר אליו. ולכן אני מבקשת לחלוק אתכם כמה מהם:

העיירה בגליציה דובריץ' יכולה להיות בכל מקום ובעיקר פה אצלנו בישראל. רב נוחם, רב וולף, גוירה ואריה חיים גם היום בינינו. אבקש להתייחס לרב וולף. הוא היה שקוע בעזרה לאביו נוחם ואף כדי ששמו וכבודו לא יפגעו המשיך עבודתו בייעוץ ובפסוקה במקומו בסתר שאף אחד לא ידע. לאחר מותו רב וולף הפסיק לתת עצות ולא החליט בשום

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

סכסוך או מחלוקת יותר שום דבר כיוון שהיו לו הרבה ספקות והוא לא חשב שהוא ראוי להמשיך דרכו של אביו. כל אחד מאיתנו חווה כבר הרבה ספקות בדרך חייו ואנו כעם לא פחות נתונים לספקות רבות בעניינים רבים. אז מה עלינו לבחור? האם גם אנו נשאר בסמטה הקטנה ולא נעיז להגיד מה מטריד אותנו? אם נרצה לשנות משהו לא נוכל להישאר בבית שלנו אלא עלינו לצאת ולהתבטא. יש כל כך הרבה דברים שאנו כיחידים אולי פחות מפרים מתורשת משה אבל כעם יש אין ספור הפרות של חוקיו שהינם חוקיו שהקדוש ברוך הוא מסר לנו באמצעות משה ואם לא נאמין בזה אז המצפון הישר ואהבת הזולת כיוון שהינו כמונו הייתה צריכה לגרום לנו לתשובה. בסיפור בפנינו יהודי דובריץ', איבדו את מנהיגם, את הרב נוחם המנוח. במציאות כבר מזמן אין לנו מנהיגים שאפשר לשמוע אותם. מי ידאג לילדים הנולדים בארץ ומועמדים לגירוש.

נכון, יש פוליטיקאים שניסו להרים את קולם אבל הושתקו על יד החזקים מהם. ומה אנחנו עושים בעניין זה חוץ מאשר לדבר על זה בינינו? מי ייקח את התפקיד של גבירה אשת הרב וולף כדי להגיד לנו שאנו לא פועלים נכון? מי יגרום לנו להרהר מה חייבים באמת לעשות? בסיפור גם יוצא דבר מאוד חשוב והינו שלא רק צריך לכבד אבא ואימה אלא גם לדאוג לילדים. מה קורה להרבה ילדים של עם ישראל מהוריהם, מהשלטונות וכן גם מרבנים מלומדים? נכון יש גם אנשים טובים אבל לצערנו לרעים תמיד יותר כוח. האם אנו יודעים לאן אנו רוצים להגיע? נכון גם אני קורבן הצרכנות, אבל באמת, האם אנו זקוקים לכל הדברים שיש לנו בביתנו ושמחשק לנו לקבל? אני לא אומרת שצריך להיות כל כך צנוע כמו הרב וולף שאשתו גבירה חייבת להגיד לו שעוד רגע כבר אין מה לאכול בבית, אבל כדאי לנו לעשות חשבון נפש ואני כוללת את עצמי לתוך אלה שבאמת חייבים לעשות חשבון נפש. מרוב תעסוקה בדברים חשובים וגדולים הרב וולף לא הבחין בשינוי דמות החיצונית של בנו ואשתו גבירה הרבה זמן לא העיזה להגיד דבר אבל ביום שבת אחת היא הבינה שלה לבד אין אפשרות לעזור לבנם. למרות כל המנהגים המקובלים בשבת ולמרות שבדרך כלל לא היא פנתה כראשונה לבעלה היא עברה כל הכללים

אנחנו נשמח לקבל את פניהם של חברינו
גם אם אין באפשרותם לשלם את המחיר המלא.

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

ועשתה מה שהיה חשוב כדי להציל חיים. האם לנו יש את האומץ של גבירה? האם אנו מעיזים כנגד כל מה שאומרים לנו שככה מתנהל חיינו, האם אנחנו מעיזים לשבור כלים ולהעיר את עצמנו ואת מי שצריך? הרב וולף גם מדבר על זה שהוא מרגיש שקרן השכינה לא נפל על נשמתו. מה זה קרן השכינה? הרי השכינה וכלי קיבול ומתן, היא נמצאת בין העולמות וגם בתחתית העולם שלנו וגם מעלינו שמשם היא שופכת עלינו את שפעתה. אשתו גבירה פונה אליו ומזכירה לו שהיא כבר איבדה שלושה ילדים יקרים לשניהם. היהודים, עם ישראל איבדו כבר הרבה ילדים יקרים מבושר ודם ושאפשר להשוותם לאסונות אחרים. חייבים להציל את המדינה שלנו, את הבית שלנו, את הנשמה שלנו, את המסורות שלנו וביקר את המוסר שלנו ונצטרך לנסות להרגיש את קרנות השכינה על נשמותינו.

רב וולף דיבר על כך שמעשיו כדי לכבד את אביו התבססו על שקר וגוירה הצליחה לבסוף לערער גישתו ולפחות לגרום לו לקחת אחריות מתחייבת כדי להציל את בנם ולדאוג לפרנסתם. ובכך אני מבקשת גם לחשוב ביחד איתכם, מה זה בכלל שקר? מה זה אמת? מתי יש לנו מספיק זמן לחשוב על כל אלה? ולבסוף אגיע לקטע מאוד קשה של שריפת הספרים. קודם כל הסיפור נכתב בשנת 1916 ואז עוד לא נשרפו ספרים בשנאה אלא בסיפור שלנו רב וולף מקריב את מה שיקר לו. יקר לו, גם אם זה מעין ספקותיו, כדי לקבל מלוא האחריות עליו. כמובן שהספרים שהוא הכניס לתנור קיימו במקומות אחרים וכמובן אין אנו יודעים אם בעתיד הרב וולף היה מספיק בריא בנפשו ובמעמדו שהיה שוב יכול להרשות לעצמו להתעסק עם ספרים חילוניים פילוסופיים ואחרים. אין אנו יכולים לדעת מה קרה לו ולמשפחתו אחרי סוף הסיפור, גם אם דימיונו רב. וכך אנו גם לא יודעים איך הסיפור האישי שלנו יסתיים ואיך סיפור הבית שלנו מתקדם ואיך הארץ שלנו תמשיך להיות שלנו, וכל זאת גם אם אנו משוכנעים שאין ספק שיהיה טוב.

קראו את הסיפור של ברטה פפנהיים על רב העושה נסים עוד פעם ואולי עוד פעם ונסו למצוא תשובות טובות כיוון שיש מספיק תשובות לא טובות בעולם הזה.

התנועה ליהדות מתקדמת בישראל
יש יותר מדריך אחת להיות יהודי

קהילת מבקשי דרך, ע"ר

ש"י עגנון 22 ירושלים 93589 קווי אוטובוס 22, 13, 24, 4

טל: 02-6792501 פקס: 02-6786207

דואר אלקטרוני: kehillah@bezeqint.net

אתר אינטרנט: www.mevakshei.org

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

אני מודה לכם על הקשבתכם ומאחלת לכם תקופת תשובה טובה
שקרנות השכינה יפלו על כולנו ושאר השמש יהיה תמיד לצידנו ושגם
הגשם לא ישכחנו.
שבת שלום ושתהיו גם בשנת תשע"א כתובים בספר החיים.

הסיפור עליו מבוסס דבר תודה של פליס רוזנברג בקהילת מבקשי דרך בירושלים לי"ח
באלול (28.8.2010) פרשת "כי תבוא"
(מאת פליס רוזנברג)

שלום, אני החלטתי לספר לכם סיפור שכתבה ברטה פפנהיים בשנת 1916
בגרמנית ואני מקווה שהוא יגרום לכם להרהר על כל מה שנאמר בסיפורה
והזיקה לפרשה שלנו הינה גם המצווה לכבד את אבא ואמא וכן גם ההתלבטות
האישית שלנו מה מותר לנו ומה עלינו לעשות, מה התשובה ומה הדרך שלנו,
איזה התחייבויות יש לנו להיום ובדרך כל חיינו ובעיקר לקראת הימים הנוראים
ובתקווה ובתפילה שכולנו נהיה כתובים בספר החיים מה דרכינו בשנה החדשה.

אני תרגמתי את הסיפור מגרמנית ואולי יש פה ושם שגיאה או אולי קיצרתי
לפעמים או השתמשתי במילים שונות לידיעתכם. הסיפור כתוב בגרמנית של
הימים האלה והינה גרמנית עשירה ויפה ביותר.
כיוון שרציתי את הסיפור כבסיס לדבריי, אבקש מכם לקרוא את הסיפור וכיוון
שאין לי כל כתובת הדואר האלקטרוני של כל חברי הקהילה אבקש שכל אחד
ישלח את הסיפור הזה למכריו כדי שכמה שיותר אנשים ידעו במה מדובר. כן,
אבקש מכם לעשות כאילו שיעורי בית. אתם לא תצטערו כיוון שמדובר בסיפור
נפלא ומרגש מאוד. הוא אומנם משנת 1916 אבל ללא בעיה אפשר להעביר
תוצאות המחשבות לזמן שלנו ליום יום שלנו. כל מה שהוא גורם לנשמתנו
ולהרגשתנו למחשבותינו הינו מתאים לזמנינו ולאקטואלית היום וזה יודע לנו
בקריאתו.

אני שמחה לראותכם בשבת הנ"ל בבית הכנסת של קהילת מבקשי דרך
בירושלים. דבר התורה שלי יהיה מוקדש לאבא שלי איזידור ישראל בן חיים
ברלה רוזנברג, ולסבא שלי יהודה לייביש בן אהרון חווט-שטרנליכט.

רבי עושה נסים

(מאת ברטה פפנהיים כתוב בשנת 1916)

הרב נוחם, הרבי העושה נסים, הרב מדובריץ' או הרבבה, איך שקרו לו, הובא
לקבורה ביום אביב יפה וכל תושבי היהודיים של העיירה הגליציאנית דובריץ'
ליוו אותו בבכי ובזאקה.

אנחנו נשמח לקבל את פניהם של חברינו
גם אם אין באפשרותם לשלם את המחיר המלא.

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

לפי המסורת בעל-פה היה הרב נוחם אחד הגברים בדוברי צ'ה שהוערך מאוד לא רק בקהילתו, אלא גם רחוק מאוד מגבול המדינה בגלל אמונתו הבלתי מעוררת וידיעתו וידענותו כתבי הקודש. גם יכולתו לדעת יותר באמצעות כוח מיסטי ולכן דעת כולל גדול יותר מהיגיון פשוט או שכל בריא וישר.

לכן הרבה יהודים השתוקקו לנסוע לדנריצ' ולבקר בבית הקטן והנמוך של הרבבה, שהיה קרוב מאוד לבית הכנסת ולבית המדרש בעיירה. הרבה אנשים שעמדו מול גבר משושלת הרבבה מדוברי צ'ה שכול גבריה היו גם בהופעתם החיצונית גדולים ומשכילים ומכובדים, כולם הרגישו את הרצון לטוב, להגשמת מצוות התורה הקדושים שזרמו מהם עליהם בצורה חמה ומשחררת. רובם לא יכלו להסביר איך זה קרה.

הדוברי צ'ה ידעו לגרום למבקרים לדבר באמצעות הסתכלות והיכרות הלב האנושי והם הכירו את הגעגועים והחסרים שלו כמו יועצי עם אחרים מסוגם במדינה. הם ידעו להבהיר תיאורים ולקשור הקשרים קרועים וליצור חדשים. הם הבינו להסביר כל ההתרחשויות האנושיות על יסוד ספרי הקודש הטהורים ועוררם לחיים.

היה אמון ברבבה, שבגלל יראת השם ונאמנות השם שלו חשבו אותו קרוב יותר לכיסא הבורא. החלטותיו בבוררות ובמריבות וסכסוכים התקבלו במחלוקות בין משפחתיות החלטותו הייתה מקובלת. שמעו להדרכתו בספקים דתיים ואימצו עצותיו בשאלות עסקיות. האנשים היו משוכנעים שדברי הרבבה היו השראה וביטוי של דעת ורצון עליון ושלכן יש לדאוג למלא אחריהם בהחלט. גברים ונשים אין ספור, זקנים וצעירים, עניים ועשירים הגיעו כבר לרב אריה בן נוחם וגם יותר מאוחר לרב נוחם בן אריה, שראה המשך השושלת בבנו רב וולף ונכדו הצעיר אריה.

אין מה לספר על נשות הרבנים בדוברי צ'ה. לא ידעו כלום עליהן, חוץ מאשר שכולן היו ממשפחות של רבנים בקו ישיר ושהיו צדיקות וצנועות שקרה להן הנס שהילד הראשון תמיד היה בכור ושהשם החליט באמצעות הבכור המשך מובטח לשורת העילויים.

ההמון בא בצורה לא מסודרת ובלי להתחשב באבק ובשלוליות בכביש הכפרי אחרי ארון הרבבה שהיה עשוי משישה קרשים. הם הלכו בכבוד עם מגפיהם כשלפי אופי כל אחד הקפטאן של בני המשפחה הזכרים, התלמידים, החברים והחסידיים היה אף באוויר או התחבר לגופם בהליכתם. והיה להם את הכבוד לשאת את הארון של הרבבה לחלק מהדרך על כתפיים מה שגם הייתה פעולה דתית ראויה לתהילה.

קטוע מההליכה בטבע, הבכי ואנחות מלווי הלוויה שוחחו על האיש, על חייו ומעשיו של הרב נוחם. ההנחות לגבי גילו היו מגוונות והיו שחשבו אותו לבן שבעים עד בן תשעים. עוד לא קיימו אז רשימות ופנקסים רשמיים שמהם היה אפשר ללמוד משהו מדויק יותר. עובדה הייתה, שכל אחד נזכר ברבבה כקשיש גבוה ומוסמך שראשו היה מלא שערות לבנות. זקנו הכסוף הארוך הגיע עד לחגורתו ומסגר את פניו והיו לו פאות שהיו כמעט באורך זקנו וזרמו למטה בשני צדדי פרצופו. ומתחת גבות עבות בולטות נצנצו עיניו הכחולות אשר תפסו לך

אנחנו נשמח לקבל את פניהם של חברינו
גם אם אין באפשרותם לשלם את המחיר המלא.

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

את הנשמה כפי שתיאר את זה חזקאל סופר כותב התורה. הרבה תמיד לבש ביחד עם הקפטאן משי שחור כבד ומבריק ומכנסי ברכיים ונעלי איבסמץ. ביום יום הוא לבש כובע מצמר כבשים שחור כבוש עם שוליים רחבות ובשבת הוא לבש כובע מקטיפה עם שוליים של מעשה פרוות שבעת זנבות יוקרתי, וכולם הסכימו שמסביבו הייתה אווירה של אצילות של רוזן.

ובין היתר דיברו על כך שהבית של הרבה הרבה פעמים היה מוקף ביום ובלילה על ידי מבקרים ומבקשי עצות והם חיכו לו שיצא מבית המדרש או מבית הכנסת כדי לקבלם וכל ילד בדובריץ ידע זאת. הם חיכו לו בפחד ובהערצה גדולה בשביל אמרותיו ובירכותיו. בוודאי הוא היה למרבה הצער "נבביח" כבר מאז שנתיים יותר מדי חלש כדי לעזוב את ביתו ולכן התפילה, הלימוד והיועץ התקיימו בביתו "בסטיל". אין סוף הוכח למרות זאת החלטות הנפלאות וכוח נבואתו של רב נוחם.

כשספקן בשקט העיז לדבר מאכזבות אז העם ידע לנמק את כישלון הציפיות עם שפלותו וחטאים של הספקן עצמו.

אבל בדרך כלל אמרו שהנס הגדול ביותר הינו שלרב נוחם ביחד עם בנו ועם כלתו ונכדו – המשפחתו של הרב כבר לא ספרה יותר נפשות בתקופת המשפחה בדובריץ - היתה מחייה דרך כל השנה כמו "מנא" שנפל מהשמיים. כמובן קבלו את זה מובן מאליו שהרב נוחם הקדיש כל זמנו אך ורק ללימוד התלמוד ושהוא לא חשב כלל להתפרנס כמו שכבר אביו ואבותיו היו נוהגים בשביל עצמם ובשביל הצאצאים שלהם. אבל לאבותיו היו הכנסות מביקורים שעבורם הם נתנו שירותים של רעיונות ושל רוחניות, אבל הרבה פעמים מבחינה מעשית ומדינית. הם קבלו מהמבקרים מתנות עשירות ויקרות שהיו הכנסות משמעותיות. ניהול חכם ומחושב של ההכנסות האלו אפשרו ניהול משק בית גדול בלי בעיות ואירוח נדיב. רב נוחם – כך היה ידוע – לא דאג לא להיום ולא ליום אחריו. הוא היה משוכנע שהשם ייתן לו ולמשפחתו כל מה שצריך כדי לחיות בצורה צנועה מדי יום כל עוד הם כתובים בספר החיים. והוא האמין שהשם גם ייתן להם הנחוח ביותר שצריך כדי לקבל את השבת ואת ימי טוב כפי שמקובל לפי החוק והמנהג. מה הוא היה צריך יותר מזה? הערכים של ההווה היו נדמה לו רק התקיימו כדי שאפשר לממשם בדרך של עשייה טובה הכרחית לשם העולם הבא.

הוא תיאר שזה בא מהשם, שתמיד כשאיש עשיר קיבל עצותיו והשאיר לו מתנה עשירה כדי להודות לו, מיד אחריו הגיעה אלמנה מסכנה, איש חולה ראות, ילד שזקוק לטיפולים ואבא מחפש נדוניה כדי לחתן את הבת שלו נדחפו לתוך חדרו. ובשבילים, עצה ומעשה היו בלתי נפרדים. "רובלים וגולדן" שהיו על השולחן של רבי הניסים מיד התמצאו את עצמם בידיהם המושטים ונעלמו בהם. וכך השם של הרבי העושה ניסים ופלאים נשוא באסירת תודה לתוך העולם הקטן הגדול. זה היה טוב שכמה מבקרים, במיוחד הנשים, שהרבה פעמים חיכו במטבח ובחדר "הרבבצה הצעירה" עד שהתקבלו לראיון אצל הרב בחדר. (אשת רב וולף נקראה עדיין "הרבבצה הצעירה" למרות שחמתה כבר הייתה בין המתים לערך כעשרים שנה.) הן נתנו לה את תרומתן את הפדיון באופן אישי והרבה

אנחנו נשמח לקבל את פניהם של חברינו

גם אם אין באפשרותם לשלם את המחיר המלא.

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

פעמים בתנובות. הן השאירו על שולחן המטבח כמה קרפיונים שמנים, סלסלי ביצים אחדים והיו גם קרעי גבינה לבנה ורכה וכל מיני דברים תחת מילות תודה ומסרים סודיים לגבי אירועים מצופים טובים.

כך הפך הרב נוחם וביתו, אחרי מות רב הניסים בשיל תושבי דוברי'צ' לדבר שיחות רבות ומגוונות בתקווה שרב וולף יקבל תפקיד אביו בכבוד על עצמו ויהיה למורה במקומו.

אבל באופן מוזר וכנגד כל הציפיות עברו שבועות אחרי מות רב נוחם ורב וולף עדיין סירב לקבל מבקשי עצות, וזאת למרות ששמו לב שבפרשנות של רב וולף נמצא רוח מואר מלא עדינות וחדות. היו משוכנעים שרוח אבות בפני השם ורוחו יתפזרו בקרוב בסימני עור מבריקים וזוהרים על ידע נפלא.

זה היה בשעות הראשונות של השבת בשיא הקיץ. הסמטה, בה עמד בית הדוברי'צ' רב העושה ניסים, עמדה בחום השמש והיה מביבו השקט המיוחד הזה, שלמרות שאינה כביש עם הרבה תנועה של חיי עולם הזה, תווי-פניו גרמו בצורה ממשית להבדל מהיומיומי.

ארון תצוגה הקטן ליד דלת החנות של צורף-כסף עובדיה ברכנר, היה חסר ביחד עם כל אוצרו בטבעות, עגילים ושרשראות שהוא שם כפיתיון. הדלת הייתה הכניסה גם לבית-מלאכה וגם לביתו, כיוון שהבית, החנות ובית-מלאכה של עובדיה ברכנר היו אחד. בפני חלון מגבש נחושת צהובה לחגורות לייב גולדפאדן היה תלוי תריס קש ירוק בצורה עקומה. החנות של הסנדלר אוסיאס אלנד ושל סוחרי התבלינים וויינטראוב בע"מ היו סגורים. רק שלט קטן, שני כפיות מצולבות על רקע שחור ליד הדלת, מנורת השבת עם שבע נורות מאור שהייתה מצוירת בצבע צהוב בהיר ובולט של התריס, מגף שחור על מרובע בצבע כחול דהוי, שהיה תלוי על מתלה מעל דלת החנות, ותמונת שולחן ארוך, טבע דומם, מגדל סוכר קוני בגודל אמיתי, חבילת נרות, קרואסון, לחמניות ומחיתה וכיכרי-לחם קטנים מחולק בצורה שנונה על השטח הודיעו גם לבור זר בעיר, איפה יתחילו שוב אחרי כניסת הלילה חיי עסקים של הסמטה הזו. שקט שלט בסמטה, כך שהיה אפשר לשמוע את המלמול העולה ויורד אשר נשמע משני החלונות בבית הרבה. כאן שמאלה מכניסת הבית היה "הסטיבל" שהיה חדר יחסית גדול עם פינת חדר ללא חלון בו אור רב נוחם נכבה. ושם איפה, למשך כל שנת האבל התאסף מנין של לפחות עשרה גברים שלוש פעמים ביום לתפילה וללימוד ושהרב וולף אמר תפילת הקדיש שלו.

קצת יותר עמוק במזדרון הצר והחשוך ליד ספסל המים עם אפשרות רחיצה הכי פשוטה כדי להספיק להוראות הדתיות הייתה דלת למטבח. שם הייתה עומדת גוויארה אשת רב וולף. שמלתה הייתה מורכבת מחצאית רחבה לא אופנתית עם ג'קט קטן ממשי חום כבד וגרם לגופה העדין להיראות קטן. עמוק במצח הייתה רצועת המשי של כיסוי ראשה כדי לכסות את כל שערותיה ועל זה הייתה רצועת מצח, שהיה שביס מפנינים אמיתיים תפוסים בתיל והונח מתחת רצועת קטיפה שחור. מעל זה צעיף ממשי כחול קשור מתחת סנטרה. לבושה המיושן חלקית וגם קצת מוזר ולמרות זאת אציל של הרבבצן לא נתן שום מסקנה לגבי גילה. גוויארה הסתכלה בהתבוננות לכיוון דלת החדר.

אנחנו נשמח לקבל את פניהם של חברינו
גם אם אין באפשרותם לשלם את המחיר המלא.

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

לא עבר זמן רב כשקודם עבר בשקט ומהר נער דק-גזרה במעיל ארוך ועלה את המדרגות הצרות והחשוכות ואחרי כן יצאו מן החדר הגברים השייכים למנין כשכולם בלבוש המוכר של יהודי פולניה. הם נישקו כפי שצריך את המזוזה הגדולה מאוד שהייתה על משקוף הדלת ותוך כדי עזיבתם איחלו זה לזה שבת שלום.

כשהשקט חזר, הרבבצן עזבה את המטבח ומיהרה לעבור את המסדרון ונכנסה לחדר. זה היה במובן מסוים בלתי רגיל ודי נועז כיוון שבלי הודעה מראש וללא ליווי שום אישה לא אמורה להיכנס לחדר הרבי.

כשהסתכלו מהדלת לתוך החדר הוא היה יותר רחב מאשר עמוק ובו היו רק כמה רהיטים ספורים. הייתה כוננת ספרים ועליה ספרים עם דפים משומשים ששימשו לתפילה יומיומית וכמה טליתות מקופלים בלי הרבה סדר וכל מיני גרוטאות לא מסודרים ועם הרבה אבק שכל אלה מונחים ביחד בצורה נסבלת. ליד החלונות עמדו ספה מעור קרוע, ארון פינה קטן חמוד עם ספר התורה. לא נראה שום דבר מיותר, שום דבר מקשט חוץ מאשר אם היו קוראים כך מזרח שהיה מעוטר רב צבעוני עם ציורי פרחים תמים ואותיות קבליות. באמצע החדר היה שולחן גדול מכוסה עם גיליונות ספר עבים כשבצידו הארוכה יותר מול הדלת היה כורסה בו רב נוחם היה יושב בשנים האחרונות כשהוא נשען על כריות. לכל נכנס מיד היה תופס עם מבטו המאחז.

גוויארה היתה מצפה לראות את בעלה יושב בכיסא ליד הכורסא של האב של רב וולף שנשאר ללא שימוש ושהוא יהיה כפוף-גב מעל דף גמרה, אבל להפתעתה, דמותה הגבוהה של בעלה עם ידיו על גבו הייתה עומדת לכוון הפוך ומופנת מהשולחן, והוא הסתכל בלי תזוזה לתוך עור השמן שעמד בפינה של התנור הבנוי מלבנים ורחש והיה דלוק משך כל שנת האבל לזכרו המנוח. רב וולף לא שמע את אשתו נכנסת.

"וולף לאבאן" היא היתה צריכה לצעוק.
"גאוויארה?" שאל רב וולף כשהוא פנה מהיר ומופתע אליה.
"וולף לאבאן", אמרה האישה, "אתה חייב לסלוח לי, אני לא יכולה יותר, זה קורע את ליבי." ובכי דהוי הרעידה.

"גוויארה אהובתי, בשבת", אמר רב וולף עם טרוניה שקטה.
"אני יודעת שבשבת לא צריך לבכות", אמרה גוויארה, ומאופקת בכוח אדיר היא ניסתה לעצור את דמעותיה שרצו לזלוג החוצה, אבל כבר משך שבועות רבות אני מרגישה שהשם לא משחרר את ליבי מאבניו, כשאני מדליקה את נרות השבת ורוצה למלא את נשמתני עם שמחת השבת כדי שלא יהיה בה שום דבר אחר. גם אם עיניי נשארות יבשות והלב בוכה דמעות מדמדמות, אז, וולף-לאבאן, גם בשבת הדמעות הן באות מהשם. "רב וולף, שראה, שלאשתו הייתה דאגה רצינית מאוד, אמר: "שבי, גאוויארה אהובתי ודברי".

"אם הרבבה עומד..." אז רב וולף התיישב בכיסאו, הזיז את כיפתו מקטיפה ועם מבטו מופנה הצידה מאשתו הוא התחיל ללטף דרך זקנו האדמדם עם אצבעותיו הארוכות העדינות. ואז גאוויארה גם התיישבה בצניעות בצד הצר של השולחן.

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

"ליבי דואג בצורה הכי קשה לאריה, ילדינו ו...".
 "שהשם ישמור" רב וולף פתאום הגיב מבוהל. עד כה אולי לא לקח את דמעות הנשיות כל כך ברצינות. – "כן אני דואגת לאריה ולפרנסה שלנו, כיוון שגם אם אני אישה ויודעת שאתה שם כל בינתך על תורתנו הקדושה ואולי לא רואה מה שאני כאימא צריכה לראות ואתה גם לא פוחד ממה שאני כאימא פוחדת יום ולילה כיוון שהשכל הקטן שלי לא יכול להיות עסוק עם הכתובים הקדושים"
 "גאוויארה אהובתי, וולף הפסיקה אותה וניחם אותה, "מה שאישה צנועה ואימא נאמנה עושה לילדיה, זה בפני השם הרבה מאוד כמו ללמוד יום ולילה."
 "אני רוצה להסתפק כשלוקחים בעולם ההוא משהו בחשבון, אבל וולף לאבן, גם אם יש צערה ודאגה בפני השם, אני לא יכולה לדחוק איזכור ילדינו. השם לקח שלושתם בגיל כה צעיר מאיתנו. טאובה, יפה כמו שום ילדה אחר, פרומט וגדליה ואני ילדתי אותם והנקתי אותם. וכמו פתית-שלג בחורף נופלת על ידך לבנה ויפה ואתה מסתכל עליה ורוצה להנות ממנה והיא איננה ולא נשאר דבר חוץ מאשר דמעה וכך היה עם ילדינו."

רב וולף לא הפסיק עם שום מילה ועם שום תנועה את זרם הנאום שנפל משפתיה של גאוויארה. היא היתה יכולה לחשוב שהוא בכלל לא שמע אותה, אם לא פתאום זלגו מעיניו הפקוחות הכחולות שתי דמעות גדולות שקפצו מעומק נשמתו החוצה וזלגו לאט לאט לתוך זקנו.
 "אין לנו את אריה?" הוא לחש.

"כן, יש לנו את אריה, תודה לשם, אבל תן לי לזכור, וולף לאבאן, כשהייתי עוד נערה בת שש-עשרה, כשפעם אבא שלי, זיכרונו לברכה עם אמא שלי זכרונה לברכה, קראו לי לשטיבל שלו והוא אמר לי שהוא אירס אותי עם בנו של הרבבה הדוברי צ'ר. ואז אני ואולי זה היה חט ואני צריכה להיענש, ואז אני צעקתי ואמרתי שאני לא רציתי להיות עם גבר זר. ואז אימי הטובה לקחה את ראשי ונישקה אותי ולחשה לי לאוזן שאני לא צריכה לבכות, שאהיה אישה מאושרת, גאה כי יהיה לי בן בכור קדוש." וגאוויארה המשיכה אחרי הפסקה:
 "האם אני גם יודעת, שזה לא הרווח שלי אלא חסד שאהנה מהברכה, וכך אריה הבן של שתינו אשר אני נשאתי והנקתי ואחזקתי ו-וולף לאבאן, אני רוצה להחזיק באריה שיישאר לנו ושיהיה בריא ומאושר."

גאוויארה זנקה ממקומה ופחד והתרגשות זהרו בעיניה הגדולות וכהות. היא תפסה מעל השולחן ידיו של וולף וטלטלה אותן בלהט, את הידיים שהוא היה שם אחת השנייה מעל הספר הפתוח.
 "אנחנו רוצים להחזיקו עם ידינו ועם לבבותינו".
 כתוצאת הנגיעה רב וולף נסוג מבוהל לאחור.

גאוויארה התרוממה. גל לוחט כהה עלה לפניה ווולף הסתכל אליה למעלה וראה את כל היופי הטהור של אשתו כאילו היא עמדה מתחת עטרת מלכה בפניו. – "וללמדו מצוות השם שלא ישכחם לעולם", היא הוסיפה בצורה שקטה עם עיניים מורדות בצורה משמעותית ומרגיעה.

וולף קם ממושבו וההתרגשות של אשתו עברה עליו והוא אמר:

"גאוויארה אהובתי, אנני מבינך. מה כוונתך? מי ייקח לנו את אריה?"

אנחנו נשמח לקבל את פניהם של חברינו

גם אם אין באפשרותם לשלם את המחיר המלא.

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

"אני לא יודע, אני רק יודע, שהינו שונה מאז יותר מחצי שנה."
 "הוא יושב כתמיד אצלי בבית המדרש ולומד טוב."
 "אבל הוא שונה. אני יודעת את זה. בערב בחדרוננו האור דלוק הרבה פעמים
 כשאנשים צעירים חייבים לישון והוא חיוור ולפעמים יש לי את הדעה כאילו הוא
 רצה להגיד לי משהו ואינו יכול."
 "אני אדבר איתו."
 "עם עזרת השם תעשה את זה טוב, אבל, וולף לאבאן, יש לי עוד דאגה קשה
 יש לי לגבי אריה, לגביך ולגבי כולנו."
 "אומרי, גאוויארה אהובתי!"
 אתה חייב לסלוח לי, שאני אומרת את זה, אבל בקרוב אין לנו יותר לחם לאכול
 בגלל שאתה לא רוצה להקשיב לאנשים כפי שתמיד נהגו לעשות הרבנים
 הדובריצר. הקול של גאוויארה ירד ללחש: "ואם הנשים לא היו נותנות לי פדיון
 ואם לא הייתי קושרת את "הגולדן והקרויצר" תוך כיסוי הראש הקטן של הברית
 מילה של גדליה ואם לא הייתי שם את זה מתחת שק הקש שלי לא היה לי שום
 דבר יותר כדי להכין את השבת."
 אז הלך הרב וולף כמה פעמים הלך ושוב בחדר וסגר את שני החלונות ושוב
 נשאר עומד בפני האור הקטן הרוחש וסוף סוף פנה לגאוויארה.
 "גאוויארה אהובתי, אני חייב להגיד לך, לאישתי הנאמנה דבר נורא ואיום: אני לא
 יכול כמו אבא שלי שינוח בשלום. להגיד דבר כנמסר מהשם כיוון השם לא
 מעביר לי מה להגידו מפיו. אני מרגיש לא שווה, אני מאמין ששום קרן השכינה
 נפל עלי ונשמתי אינה ככתוב בספרים וכפי שאומרים הצדיקים, שהיא תוכל
 לגרום לי להיות אחד הנבחרים שבאמצעות נשמתם מובדלים מהעם כולו. ולכן,
 גאוויארה, אינני יכול לשקר ולהגיד שהרוח של הקדוש ברוך הוא מדבר מפני לא
 מותר לי לתת לאנשים להגיע אליה כאל נבחר ואינני יכול לדבר אליהם כך."
 "מה זה אומר וולף לאבאן? האם לא דיברת כבר יותר משנה אליהם ונתת להם
 עצות ועזרת להם? האם אתה חושב, שאינני יודעת, האם אתה מאמין, שאינני
 שמעתי וראיתי שרב נוחם שינוח בשלום, שמזמן כבר לא."
 "שקט, גאוויארה אהובתי, שקט, מה ששמעת וראית זה נגמר וזה היה שקר."
 "למה שקר, וולף לאבאן? למה אתה קורה כעת שקר מה שהיה מהשם?"
 "תן לי להגיד לך, גאוויארה אהובתי, איך זה היה ולמה זה אסור שזה ימשך.
 שבי."

ורב וולף התישב והתחיל.

"את יודעת, גאוויארה, איזה שם ואיזה כבוד היו לרב נוחם אצל כולם שהגיעו
 מרחוק ורחב כדי לראותו ולשמעו ולקבל ברכתו ואיך התקבל ברכתיו והתרבו
 כל מילותיו את כבודו. ואני ישבתי ליד רב נוחם שנה אחרי שנה והייתי גאה וקטן
 באותו עת ליד האבא שדתייתו ותבונתו עשו ממנו כלי מכובד של רוח קדוש.
 אבל אז קרה שלאט לאט כפי שראיתי, הרב נוחם התחיל לראות פחות טוב
 ולשמוע פחות טוב והרגשתי ששערי ההבנה לא היו פתוחות לגמרי יותר. אני גם
 שמתי לב שזיכרוננו וכושר החלטתנו, המקור היקר והטהור לאט אט נכשלו

אנחנו נשמח לקבל את פניהם של חברינו
 גם אם אין באפשרותם לשלם את המחיר המלא.

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

ונתפסתי בפחד שאם העולם בחוץ ידע מה אני גם שמתי לב שזיכרונו וכושר החלטתו, המקור היקר והטהור לאט אט נכשלו ונתפסתי בפחד שאם העולם בחוץ ידע שאני כבר תפסתי, שמתרפס לכאן דבר שגורם לאט לאט שהכבוד והערכה כלפי אבא - שינוח בשלום -, יעלם ושהאנשים היו לוחשים זרם הכיבוד ישאר מאחור מאחורה.

, היה נעלם ושהאנשים היו לוחשים זרם הכיבוד ישאר מאחור מאחורה. ובמקומו היו מגיעים הרחמים והחמלה לאבי היקר הגאה, שיהיה זכרונו לברכה. ואיך כתוב שצריך לכבד אבא ואמא, כך הדבר לא רק אומר לתת להם כבוד אלא גם לשמור להם את כל הכבוד שאחרים מביאים אליהם וכך לא יכולתי לתת יד ולסבול שהאיש הגדול המוערך ששמו היה מתחיל להיות יותר ויותר קטן במראה העולם. מה יכולתי לעשות? לא יכולתי לעשות משהו אחר אלא להשתמש במקום לידו ולהגיד קרוב מאוד לאוזנו ולחזור על מה שהאנשים שאלו ואמרו. לא יכולתי אחרת מאשר להסביר לו קודם ולהבהיר את זה איתו ואז לשים את אוזני קרוב לפיו כיוון שקולו נהיה חלש ולא יכולתי אלא להגיד ולפרש קודם איך אמר לי ואחר כך כשהאור נהיה קטן יותר לאומר ופרש כמו שהוא היה מדבר ומפרש אם עוד היה לו לזה כוח..."

"וולף לאבאן", אמרה גאוויארה, "שעשית ככה ושיכולת לעשות כך ושהייתה לך מצווה שלמאה אלף אנשים אין אותה האם זה לא סימן, שקרן השכינה כבר נפל עליך? האם לא הוכחת בכך שתורשתך כפי שזה יהיה תורשתו של אריה? מה יהיה לאריה אם אתה מפסיק את השורה? הרי אתה יודע שהשרשת הולך מאבא לבן."

הרב וולף ניאנח כמו תחת כאב כבד. גאוויארה המשיכה ודיברה מהר. "וכשהאנשים יגיעו וישאלו, אז אני אספר להם מתבוננתך ומטוב לבך וכמו שכבר מאות קבלו עצתך מבלי לדעת ואיך השם כבר מזמן הפך אותך לכלי כפול שלו. לגרום ששם וכבוד הרב נוחם ישאר כקדוש שהוא היה ולמרות הכל לא לסתום את מעיין הבינה בגלל שהוא כבר לא היה יכול לדבר, איך עשית זאת. הם יצטרכו להאמין בכוחך כפי שאני מאמינה בכוח שלך." הרב וולף נענע את ראשו.

"גאוויארה אהובתי, לנשמתי אין יותר כנפיים, ספקות בוערות שרפו אותה."

"אינני מבינה לגמרי מה שאתה אומר, וולף לאבאן. איך שהתפללתי השם נתן לי את האומץ לדבר איתך היום ועכשיו אני מבקשת ממך לעלות לחדרון של הבן שלנו אריה, הקדוש שלנו, שהשם ישמרהו."

גאוויארה והרב וולף עזבו את השטיבל והרב וולף עלה את המדרגות הצרות עם צער לא מוגדר ועם התרגשות. והדלת לחדרון של אריה לא הייתה לגמרי סגורה. הרב וולף פתחה בשקט ונשאר עומד שם. מול הכניסה בחדר הקטן מאוד עם קירות הגיר הפריך והשביר, התקרה הנטויה ום קורות עץ, שבינם תלוי קורי עכביש מאובק, עמדה מיטה צרה. בראש המיטה, אפילו לא במרחק של כשני מטר עשרים עד לערך שלוש מטר ארבעים עמד כיסא עץ ועליו קערת רחצה קטנה, כד ומגבת בלויה. דרך אשנב נכנס שמש לווהט של אוגוסט. על

אנחנו נשמח לקבל את פניהם של חברינו

גם אם אין באפשרותם לשלם את המחיר המלא.

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

המיטה ישב אריה. הוא הוריד את המעיל הארוך שלו. מעל חזהו הרזה חולצתו הותרו הכפתורים ורצועת הפשתן שבארבעת פינותיה קשורות הציציות הייתה תלויה חופשית מעליה. השערות העבות המטלטלות ביחד עם הפאות העביר אריה לאחור. פניו החיוורים הראו דמיון עם האמא. הוא הסתכל עם עיניו הכהות בשקידה ולהוט על ספרון ושפתיו אמרו בטון של התלהבות חרוזים גרמנים.

"ממעשיות קדומות מנפנף

עם יד לבנה החוצה

שם הוא שר ויש צליל

מארץ קסום.

איפה פרחים גדולים משתוקקים

באור זהוב של הערב

ומסתכלים זה לזה בחיבה

עם פנים של כלולות.."

"אריה", פנה רב וולף אליו בצעקה שקטה. אריה התכווץ מבוהל. כשהוא ראה את אביו הוא נהיה חיוור ונשך את שפתיו. באופן אוטומטי הוא גשש וחפש את הכיפה שלו. אולי הוא הורידה בגלל החום הלוחץ או שנפל מראשו כשעשה תנועה. הוא כיסה את ראשו. לבו דפק לו עד לגרונו. הוא לא היה יכול להוציא צליל והספרון נפל מידו.

הרב וולף התקרב לבנו והסתכל עליו בצורה ידידותית ושקטה. "מה לך, אריה, שאתה כה נבהל? מאביך אינך חייב לפחד. אמא ביקשה ממני לבוא אליך למעלה כדי לראות מה אתה עושה."

"אני קורה ספר בגרמנית." זה נפל משפתיו של ילד האדם הצעיר כגון הודיה על עוון. לימדתי לעצמי גרמנית בעצמי. את הספר כתב יהודי. "לא בטוח איזה השפעה הייתה להודעה זו על האב, אריה קם מקצה המיטה וחיכה עם מבט של הסתגרות מפוחדת על פרץ זעם של אביו.

"מאיפה יש לך את הספר?" שאל הרב וולף בטון בנדיבות מפתיעה שאריה רק היה יכול לחשוב אותו לקדושת השבת. "אתה יכול להגיד לי, אריה", אמר הרב וולף, שכעת הבחין מפוחד במראה החיוור והרזה כל כך של בנו ונזכר במה שגאוויה מסרה לו קודם.

"אני – הספר – אבא, לאור שאתה עכשיו יודע, אני רוצה לספר לך את זה אני רוצה להגיד לך איך זה לוחץ אותי ומה לא יכול להיות יותר." שיעול קצר הפסיק את משפטיו הקרועים.

"דבר אריה, תוציא את זה, אני שומע ויותר מאוחר אנחנו רוצים לשוחח ביחד. אז מאיפה הספר?" אריה נשען על הקיר והתחיל לספר בשקט ובהיסוסים.

למטה בספת מיטה אשר פלדבוש סוחר האלטה זאכען נתן לסבא כמתנה לפני הרבה זמן שהוא היה יכול לנוח מדי פעם ועליה ישבתי לפעמים גם כשהתחלפתי איתך אבא בשמירת לילה על הסבא החולה, שם למטה בה יש

אנחנו נשמח לקבל את פניהם של חברינו

גם אם אין באפשרותם לשלם את המחיר המלא.

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

מגירה. מקדימה סגרו אותה עם מסמרים אבל אפשר להושיט יד לתוכה מתחת הריפוד. הספה שוקעת כששוכבים עליה. ואז מצאתי בה ספרים ובלילה לימדתי לעצמי לקוראם, אבא ואף אחד לא יודע את זה..."

פתאום הסמיק הרב וולף בפרצוף באודם כהה. כדי להסתירו הוא התכופף לכיוון רצועה קטנה שעדיין הייתה מונחת על הרצפה. ספר השירים של היינה.

"יש עוד יותר, יש עוד הרבה ספרים בספת מיטה?" שאל הרב וולף ועשה צעד אחד לקראת החלון הקטן. "כן, יש הרבה, אולי עשרה או שתיים עשרה, יש גם עם תמונות של חיות וציפורים ופרחים וגם עיתונים..."

"האם לא הינו צריכים להחזיר לפלדבוש את הספרים אפילו אם אינו ידע על קיומם?" אמר הרב וולף מבלי להסתובב לכיוון של אריה.

"כן, אבא, ורציתי גם לעשות את זה, אבל דחיתי את זה מלילה ללילה ומיום ליום ותמיד חשבתי, שמישהו שכח את הספרים בגירה והוא תמיד יוכל עוד למוכרם. וכך קראתי, לא כולם, כיוון שלא הבנתי הרבה מהם, אבל אחד שנקרא "דון קרלוס" ואחד שנקרא "המעשיה" וזה לקחתי איתי לחדרוני ואני גם לא יכול להיפרד מהם. ואבא, אבא, אני לא יכול לסבול את זה יותר בבית המדרש בלבד. אבא, תן לי ללכת החוצה, תן לי." ושוב אריה השתעל ועם מטפחתו הוא ניגב מעל שפתיו והיא נצבעה אדמדם.

כשוולף ראה את זה, ליבו התקבץ בחלחלה פתאומית. עכשיו הוא הבין פתאום את הפחד של גאוויארה בשביל הילד שלה. והוא ידע שהיא שתקה בגלל מה שהיא גילתה וראתה במשמעותו שהיא הייתה מבינה.

אריה שנשמתו השתחררה פתאום באמצעות הודעתו או לפחות שהוקל עליו בזאת, זרק את עצמו בכי פתאומי על חזהו של אביו.

הרב וולף התיישב איתו על המיטה וליטף את מצחו הרטוב של אריה עם חיבה שלא הייתה מוכרת לשניהם.

"אבא, אינני יכול תמיד רק להישאר פה בדובריצ' וללמוד. העולם חייב להיות גדול ויפה. לוטוסים פורחים בחוץ, כשאני לא יכול לשון בלילה, אז אני לוחט וקר לי מגעגועים לראות את העולם בחוץ, את הארמונות, את ההרים, את הבתולות, לדבר איתן בשפה של הנשיך דון קרלוס. תן לי ללכת לתוך העולם הגדול. פה אני חולה ובחוץ אבריא."

"אריה, בני, תהיה שקט", אמר הרב וולף, והיה לו קושי להסתיר את הכאב הנורא שתפס אותו. "תשכב ותישן. אני אדבר עם אמא. אולי היא תיסע איתך. אני יורד לאמא. תישן עד מעריב. אומרים שלאחר מעריב יהיה קריר." אריה שכב על המיטה הצרה והרב וולף הלך לדלת. "אבא, אל תכעס, הספר, אני מאמין, שיש ממנו כסף מסוים. תשאיר לי את הספר, אבא, גם אם זה חט גדול. אבא, האם זה חט לקרוא משהו יפה?"

הרב וולף לא הגיב על השאלה ונתן לאריה את הספר בגרמנית. עם צעדים כבדים הוא ירד את המדרגות. שהרעישו בין הקרשים היבשים. למטה חיכתה גאוויארה בציפייה אילמת.

בלי להגיד מילה, הרב וולף הלך דרך המזדרון וגאוויארה הלכה אחריו. ליד דלת השטיבל, הרב וולף הסתובב. למשך רגע שניהם הסתכלו זה לזה לתוך עיניהם

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

והם ידעו אחד מהשני את הכאב שלו. בלי שום מילה, הרב וולף נעלם לתוך חדרו וגאוויארה עלתה את המדרגות אל אריה. בערב אוגוסט הזה, לקח הרבה זמן לשלושת הכוכבים הראשונים לעלות על הרקיע כדי שהגברים יכנסו לתוך השטיבל לתפילת מעריב. הרב וולף עשה טקס ההבדלה עם שקט רציני שסימן את המעבר מהשבת ליום חול באמצעות ברכות ותערובת תבלינים ריחניים ועם אור מעל פתילים בחוטי שעווה שהיו קלועים לצמה ושנכבו עם יין. לילד קטן ניתן הזכות להחזיק אותו למעלה "כדי שעוד יגדל" וזה נעשה עם שיר עם ניגון עתיק ויפה. כך זה הגיע לערך לשעה עשר בלילה ובשטיבל על השולחן הארוך היה דלוק מנורת נפט. ואז הרב וולף פתח את הדלת וקרא לגאוויארה. זאת פשטה לפני כן את שמלת השבת ועל רצועת המצח היא עקדה כיסוי בד כהה. היא התעסקה במטבח מבלי להתאמץ להסתיר בכוח את מראה פניה המלא דאגות. היא דיברה עם אישה צעירה בצורה מפייסת אשר סיפרה לה על בעיותיה ושרצתה מאוד לקבל עצה וברכה מהרב. בעקבות הקריאה של בעלה, גאוויארה נכנסה עם לב דופק לתוך החדר כי היא ציפתה מראש להחלטה חשובה מבעלה. הרב וולף עמד בצד הצר של השולחן והוריד את ראשו ומבלי לחפש מבוא לנאומו הוא אמר בקול מחוספס יבש "גאוויארה אהובתי, אני חושב שאת צריכה לנסוע עם אריה שלנו לפרופסור לווינה." עכשיו גאוויארה כבר לא יכלה לדכא בכייה. "מתי אצטרך לנסוע ועם מה אסע? כיוון שזה כמובן עולה כסף?" היא אמרה זאת בשקט כאילו היא פחדה להכאיב לבעלה האהוב עליה עוד פעם. ואז הרב וולף פנה אל גאוויריה עם החלטיות מוצקת "אני בדעה שתוכלי לנסוע בעוד כשבועיים או שלושה שבועות. כי מה שעשיתי כדי לכבד את האבא זאת אעשה גם עבור אריה כדי לדאוג שיישאר בחיים, אריה בנינו, בן שלי ושליך." "ברוך השם" אמרה גאוויארה. "ותגידי בחוץ" המשיך רב וולף חסר קול, "שאני היום בחצות אשב פה כדי לייעץ למי שיבקש עצתי ושארצה לעזור לפי התורה הקדושה ולפי הבנתי הטובה ביותר?" "ברוך הקדוש הוא שהוא חזק ועושה ניסים" אמרה גאוויארה עם פנים נאורים. "אף אחד לא יפריע לכוונתך". גאוויארה יצאה מהדלת והרב וולף סובב עם יד חזקה את המפתח פעמיים. ואז הוא הלך לחלונות, סגרם והוריד את גלילי הבד השרופים מהשמש ובדק בקפדנות שאין שום חריץ שהיה יכול לשרת לעין סקרנית. ואז הוא פנה לספת העור. עם אחיזה מתרגלת הוא הוריד את הריפוד הנטוי ותפס לתוך החלל הריק עליו אריה היה מדבר והוציא כמה ספרים כשלושה או ארבעה כרכים והניחם על השולחן. הוא התיישב ודפדף בהם. במקומות מסוימים היו סימנים. כמעט הוא היה שוב מתעמק כפי שכבר הרבה פעמים היה עושה בלילות ארוכים. כרך אחד של שפינזה, אחד של וולטיר, אחד של רוסו ועוד כרך שבו הוא החזיק עוד כאילו כיבוד מיוחד פאוסט. ומשעון העירייה שמע את אות השעה אחת-עשרה. הרב וולף נבהל, הוא קם בבד אחת כדי לבצע את

אנחנו נשמח לקבל את פניהם של חברינו
גם אם אין באפשרותם לשלם את המחיר המלא.

התנועה ליהדות מתקדמת בישראל
יש יותר מדרכ אחת להיות יהודי

קהילת מבקשי דרך, ע"ר

ש"י עגנון 22 ירושלים 93589 קווי אוטובוס 22, 13, 24, 4

טל: 02-6792501 פקס: 02-6786207

דואר אלקטרוני: kehillah@bezeqint.net

אתר אינטרנט: www.mevakshei.org

מאז 1962 קהילה ויצירה יהודית

פעילויות הקהילה מתקיימות בסיוע הסוכנות היהודית לארץ ישראל

כוונתנו הקשה. הוא התקרר לתנור ופתח את דלת החימום ואז, עם יד מוצקה הוא תלש כמה דפים מאחד הכרכים הקריבים ללהבה הקטנה של נר הנשמה שבער לזכרו של רב נוחם ושעכשיו כל פעם התלקח יותר גבוה, וזרק דפים מהספר לתוך הגרון העמוק השחור, לתוך הפה שהיה פתוח כאילו בצורה הרעבתנית. וכך עשה רב וולף עם כל הספרים שלקחו לנשמתו המאמינה את כנפיה ושמילאו את לבו עם ספקות. עם עיניים יבשות הוא התבונן איך הלהבה ליקקה, איך הדפים התתלתלו כפחמן והתפזרו כעמודים קטנים של עשן לתוך הכלום. הרב וולף הביט עם מבט חודר לתוך הלהבה המלקקת ולתוך האפר ורמץ הבערו עוד ללא להבות עד שהם שכבו אפורים ומתים כעדים לקורבן הקשה, קשה מאוד.

לאט לאט התעורר הרחוב בלילת קיץ חם. נשמעו צעדים, דיבורים בחצי קול רם ואנשים התאספו בפני הבית הקטן. הרבה אנשים הסתכלו בציפייה גדולה ועם יראת-כבוד מעיקה לכיוון זוהר המנורה שיצא מרוכך מחלונות השטיבל אל הרחוב. ויהודי דוברי צ' היו מאושרים בגלל שהם ידעו שהיה להם שוב רב עושה נסים.

הטקסט שמופיע במקור באתר אינטרנט

http://gutenberg.spiegel.de/index.php?id=5&xid=5687&kapitel=4&Hash=1a621f4699chap004#gb_found

תורגם מגרמנית לעברית על ידי פליס רוזנברג